

Hble. Sra. Teresa Jordà i Roura
Consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural
Gran Via de les Corts Catalanes, 612-614
08007 Barcelona

Olot, 15 de febrer de 2022

Honorable Consellera,
En el marc de la consulta oberta sobre l'Agenda Rural de Catalunya, des del projecte COL·LABORAXPAISATGE us fem arribar la proposta d'inclusió d'una actuació que, a criteri nostre, és necessària per tal d'ordenar i millorar la gestió integral de les accions relacionades amb el patrimoni, l'ofici i la tècnica constructiva de la pedra seca a Catalunya.

Per tal de justificar i fer comprensiva la nostra proposta, redactem el present document amb un seguit de consideracions.

1. CONSIDERACIONS

El patrimoni de la pedra seca és un element predominant i identitari que articula gran part del nostre territori i que ha configurat al llarg dels segles uns **paisatges agrícoles i ramaders de gran valor**. Però malgrat els seus diversos valors -ecològics, estètics, històrics i identitaris-, es troba **immers en una dinàmica d'abandó i deteriorament que el fa altament vulnerable i que coincideix, malauradament, amb la desaparició de l'ofici de marger i la pèrdua del coneixement d'aquesta tècnica constructiva**. Paral·lelament, la seva inclusió a la llista de **Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la UNESCO** l'any 2018 ha impulsat un canvi de dinàmiques en el sector i ha obert també un ventall de noves possibilitats.

La pedra seca constitueix, sens dubte, una **oportunitat per al desenvolupament dels territoris rurals a diversos nivells** (turístic, social, laboral, cultural,...) i, com a tal, **ha estat recollida en nombroses accions dels diferents eixos que configuren la futura Agenda Rural de Catalunya**, ja sigui de manera directa o bé indirectament, formant part de l'anomenat "patrimoni rural".

Però a Catalunya, el manteniment i posada en valor d'aquest patrimoni, ofici i tècnica **ha estat tradicional i principalment a mans d'entitats, col·lectius i persones voluntàries, sense comptar però amb un ens de gestió ni un projecte de país** o unes línies de treball globals que articulin les diferents accions de manera coherent arreu del territori. Així, **Catalunya arrossega una mancança estructural que ha provocat un dèficit d'aplicació de polítiques transversals coordinades** que promoguin el seu aprofitament coherent com a recurs per als territoris rurals.

És per això que, **vista la transcendència que s'otorga a la pedra seca a l'Agenda Rural Catalana**, i per tal de **garantir una correcta aplicació d'estratègies transversals amb un aprofitament real** i unes **actuacions plenament significatives a curt, mitjà i llarg termini**, proposem la **creació d'una àrea específica de gestió i coordinació, en el marc de la Generalitat**, responsable de l'aplicació i coordinació d'una estratègia transversal i de país en relació al patrimoni rural de pedra seca, el seu ofici i la seva tècnica constructiva.

2. LLISTAT D'ACCIONS DE L'AGENDA RURAL DE CATALUNYA RELACIONADES AMB LA PEDRA SECA

A banda de les accions llistades a continuació, **la pedra seca està també present de manera directa o tangencial en altres accions** com les relacionades amb la cultura com a element vertebrador del món rural, la protecció i posada en valor del paisatge agrari o l'impuls d'una gestió i aprofitament forestal sostenibles, entre d'altres.

• EIX 1. PERSONES, BENESTAR I REpte DEMOGRÀFIC

Apartat 1.2. Adaptar i enfortir el sistema públic d'educació del món rural

Subapartat 1.2.6. Ampliar i garantir l'accés a l'oferta educativa post-obligatòria

Proposta 53. Fomentar els Cicles Formatius d'Oficis professionals amb l'objectiu de garantir relleu generacional i de poder preveure necessitat de nous oficis i fomentar la formació pel retorn dels antics oficis (forn, ferreria, fusteria, pedra seca, etc.).

Apartat 1.7. Mantenir, atraure i fer créixer la població als municipis rurals davant del repte demogràfic

Subapartat 1.7.2. Potenciar la identitat i l'arrelament

Proposta 178. Generar vincle i sentiment de pertinença al territori i a l'entorn rural. Fomentar l'autoestima rural i l'arrelament de les persones, amb campanyes de promoció i l'orgull de pertànyer al món rural, adreçades a la gent jove. Difondre iniciatives i projectes inspiradors locals. Fomentar accions per l'intercanvi de coneixement intergeneracional al món rural.

Proposta 179. Fomentar les associacions i centres d'estudis ja que promouen l'arrelament al territori.

Proposta 180. Promocionar el patrimoni orientat a la població local, amb finalitat de promoure la vinculació emocional positiva amb el propi entorn.

Proposta 186. Promocionar un discurs positiu i realista, escoltant els protagonistes del territori. Promoure activitats comunicatives i educatives sobre els atractius de la vida rural. Promoció interna del patrimoni orientada a la població local, amb la finalitat de promoure la vinculació emocional positiva amb el propi entorn. Articular un discurs positiu vers la pagesia i el món rural. Treballar el reclam dels "territoris rurals acollidors".

• EIX 2. TRANSICIÓ ECOLÒGICA

Apartat 2.2. Promoure la millora i manteniment del sòl, preservar els espais naturals i millorar l'estat de la biodiversitat

Subapartat 2.2.5. Garantir recursos destinats a la regeneració de marges i manteniment de camins

Proposta 266. Crear una línia d'ajuts a ens locals per a la redacció de l'inventari de la xarxa de camins i el seu manteniment (públics i privats). Mantenir i adequar la xarxa de camins rurals i ramaders.

Proposta 267. Revaloritzar amb més èmfasi el patrimoni cultural del món rural, en especial la pedra seca i les seves construccions derivades. Malauradament i, tot i els esforços que s'estan fent per part d'entitats com l'Associació Pedra Seca Arquitectura Tradicional (AP-SAT), particulars i alguns organismes per recuperar aquesta tradició mil·lenària, encara falta molta feina per fer i suport. Fomentar la formació i l'ofici de marger i barracaire.

Proposta 268. Establir programes de formació i acompanyament en la creació i implementació de protocols de gestió i manteniment de les vores de camins i carreteres, marges, bardisses, etc., amb criteris de protecció i manteniment de la fauna i flora silvestres (biodiversitat).

Proposta 269. Establir ajudes pel manteniment de marges de pedra seca. Actualment la superfície de construccions de pedra seca resta dels ajuts agrícoles.

Apartat 2.6. Normativa i fiscalitat

Proposta 355. Actualitzar la Llei de patrimoni per incloure la protecció de l'arquitectura rural i agrària (marges i les construccions de pedra seca, sèquies, etc.)

· EIX 3. TERRITORI CONNECTAT

Apartat 3.1. Fomentar el transport públic i mantenir la xarxa viària per una mobilitat sostenible

Subapartat 3.1.3. Mantenir i millorar la xarxa de carreteres i camins

Proposta 377. Mantenir la xarxa de carreteres secundàries que condueixen a poblacions o equipaments que queden apartats de la xarxa viària principal o comuniquin nuclis. Garantir la comunicació viària entre pobles i nuclis petits, com a mesura directa per a l'estabilitat demogràfica i per afavorir la implantació de noves activitats econòmiques a la zona. Aquestes inversions i actuacions haurien de respectar els potencials valors històrics i patrimonials que tenen determinades carreteres secundàries (murs de pedra seca, fileres d'arbres, etc.), i integrar-se en els paisatges que creuen.

Proposta 380. Recuperar els camins ramaders i prioritzar la ramaderia extensiva transhumant, pel seu potencial econòmic, ecològic i social.

· EIX 6. INNOVACIÓ, DINAMITZACIÓ ECONÒMICA I SOCIAL

Apartat 6.1. Dinamitzar el mercat de treball amb noves polítiques adaptades al context rural

Subapartat 6.1.5. Dinamitzar el mercat de treball rural

Proposta 730. Potenciar la creació de noves feines lligades a l'economia rural sostenible i amb qualitat de vida. Treballar els nous filons d'ocupació com l'economia verda, energies renovables, turisme verd, etc., així com, altres sectors clau com la cultura, atenció a la gent gran i sector sanitari, i finalment, nous sectors d'oportunitat com les noves tecnologies i les TIC, bioeconomia, etc.

Apartat 6.3. Redefinir i fomentar el model de turisme en base a la singularitat de cada territori

Subapartat 6.3.1. Definir una estratègia i oferta innovadora del sector turístic al món rural

Proposta 768. Establir noves estratègies per recuperar i potenciar el patrimoni material i immaterial local (camins, ermites, ponts, parets de pedra seca etc.). Reforçar actuacions de valorització del patrimoni i crear productes específics atenent a diversos perfils de viatgers.

Proposta 774. Desenvolupar un projecte transfronterer per la posada en valor del patrimoni rural, natural i cultural (tangibles i intangibles) per a la seva explotació turística amb els objectius transversals de sostenibilitat i universalitat dissenyats mitjançant processos d'innovació, en particular mitjançant activitats de co-creació amb ciutadans joves del territori.

Subapartat 6.3.2. Difondre i conscienciar de les oportunitats turístiques a les zones rurals i dels seus impactes

Proposta 776. Promoure experiències turístiques que posin en valor el patrimoni rural i natural. Potenciar l'ecoturisme participatiu entre "turistes" i la societat rural.

Proposta 780. Estructurar una xarxa de Centres d'Interpretació rural i eco-museus que donin a conèixer les particularitats de les comarques i que esdevinguin centres dinamitzadors de la cultura i del patrimoni de les diverses zones del món rural. Aquesta xarxa ha de permetre integrar el sector serveis amb el sector primari i oferir llocs de treball.

Subapartat 6.3.3. Millorar els equipaments turístics i els seus accessos

Proposta 786. Destinar una part de la taxa turística a preservar el paisatge i els actius turístics basats en la natura, en especial als pobles més petits i sense recursos per a mantenir grans territoris.

Subapartat 6.3.4. Posar en valor el patrimoni rural com a eina de desenvolupament local

Proposta 787. Augmentar la inversió en la rehabilitació i conservació del patrimoni cultural, que es considera un element clau per a la sostenibilitat dels actius culturals en tot el territori i l'impacte que poden oferir en termes de generació econòmica.

Proposta 788. Recuperar, conservar i difondre de la cultura i saviesa popular i tradicional com patrimoni intangible (patrimoni etnològic, la llengua i cultura local, el coneixement de l'entorn, etc.).

Proposta 789. Crear Oficines de Gestió patrimonial. Consolidar i crear Arxius Comarcals com a entitat dinamitzadora en gestió del nostre patrimoni en zones rurals. Posar-lo en valor més enllà del seu valor turístic i treballar conceptes lligats a la innovació.

Proposta 790. Desenvolupar elements patrimonials actius en forma de "museus-experiència" on es faci divulgació. Potenciar la figura dels museus comarcals digitals, a mode de bancs de memòria. Establir un programa de recreació d'elements històrics i tradicionals mitjançant la realitat virtual i/o augmentada.

Proposta 792. Facilitar la continuïtat d'entitats i associacions que vetllen pel patrimoni cultural. La participació en associacions culturals i centres d'estudis afavoreixen l'arrelament al territori.

Proposta 793. Potenciar els Inventaris de Patrimoni. Aquests inventaris s'haurien d'estendre fins a cobrir tots els elements patrimonials, considerat el concepte en un sentit ampli. (Per exemple: Inventari de Patrimoni Industrial de Catalunya, Inventari de Patrimoni Etnològic de Catalunya, Inventari de Patrimoni Cultural Immaterial de les Terres de l'Ebre, etc.).

Proposta 794. A partir dels inventaris patrimonials, establir Plans de Recerca Comarcals degudament calendaritzats per donar cobertura a tots els elements inventariats. Els plans de recerca haurien de finançar projectes de recerca concrets en funció de criteris de prioritització, amb suports a centres d'estudis i entitats, per tal d'analitzar i aprofundir en el passat, el patrimoni etnològic, la cultura material i immaterial, des del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

3. PROPOSTA D'INCLUSIÓ D'ACCIÓ A L'AGENDA RURAL DE CATALUNYA

Per tot l'exposat, proposem la inclusió de la següent acció en el marc de l'eix 7. Governança, apartat 7.3 Implementar accions i polítiques transversals, subapartat 7.3.1. Planificar i legislar amb visió rural i territorialitzada:

Crear una àrea específica, en el marc de la Generalitat, responsable de l'aplicació i coordinació d'una estratègia transversal i de país en relació al patrimoni rural de pedra seca, el seu ofici i la seva tècnica constructiva.

4. COL-LABORAXPAISATGE

COL-LABORAXPAISATGE és un projecte de cooperació nascut l'any 2016, impulsat per ADRINOC (Associació per al Desenvolupament Rural Integral de la Zona Nord-Oriental de Catalunya) amb l'assessorament de l'Observatori del Paisatge de Catalunya, que compta amb la col·laboració de l'APSAT (Associació per la Pedra Seca i l'Arquitectura Tradicional) i la participació de cinc grups d'acció local (GAL) d'arreu del territori català: el Consorci Leader Desenvolupament Rural del Camp, el Consorci per al Desenvolupament del Baix Ebre i Montsià, l'Associació Leader de Ponent, el Consorci Intercomarcal d'Iniciatives Socioeconòmiques Ribera d'Ebre – Terra Alta i l'Associació pel Desenvolupament Rural de la Catalunya Central. El projecte compta també amb un soci a la Catalunya Nord (França), el Parc Natural Regional del Pirineu Català, que gestiona el GAL Terres Romanes en Pays Catalan.

COL-LABORAXPAISATGE és un projecte subvencionat pel Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural de la Generalitat de Catalunya en el marc dels Ajuts de Cooperació Catalana entre Grups d'Acció Local i cofinançat pel FEADER.

Cordialment,

Santi Reixach i Garriga
President d'ADRINOC

Amb el finançament de:

Amb la col·laboració de:

